

Egyházi beszéd.*

(Beköszöntő).

János, XVII. 11. Atyám! tartsd meg
a te neved által azokat, a kiket adtál
nekem, hogy egygyek legyenek, mint mi.

Ünnepélyes néma csend, meghatóan magasztos pillanat! Frigykötése az Úr egyik igénytelen szolgálójának, egyházunk egy virágzó szép gyülekezetével: lelkész beiktatási ünnepély! Minden tekintet a szószék felé irányul, a figyelem ott összpontosul, várják a szót a szónok ajkairól, ha valjon teljesül-e a hozzáfűzött remény, hogy: ez az a kit vártunk!? És az új lelkész keble mélyéig megilletődötten áll a gyülekezet előtt. Lelkének gondolataival az egyik pillanatban visszatekint a multra, az elhagyott helyre, elhagyott gyülekezetre, a hol több, mint tizenöt éven át békés szeretettől környezve, békés szeretettel hirdette az Úrnak evangeliumát, a hol átélte élete legboldogabb éveit, átszenvedte legnehezebb szenvedéseit s áldását küldi a távolban hagyott helyre a gyülekezetre, mely most talán szintén reagondol! . . . A másik pillanatban pedig, bár keble magasztos örömeivel tekint az előtte levő díszes gyülekezetre, melynek körében lesz hivatva teljesíteni e mai naptól kezdve az Urtól vett szolgálatát, — mégis az aggodalomnak el nem titkolható érzelmével gondol a reá várakozó nagy feladatra. Ha valjon sikeres lesz-e munkálkodása e gyülekezetben is? Birni fogja-e azt a lelkitesti erőt, mely képessé teendi a valláserkölesi élet fejlesztésére, a közjónak előmozdítására, szóval kötelességeinek minden tekintetben oly hűségesen való betöltésére, hogy majdan nyugodt önérzettel mondhassa el a nagy mesterrel: „Atyám! a munkát, melyet reám bízál, elvégeztem“!? És ez aggodalom érzelmei között, mintegy fensőbb ihletés hatása alatt veszi ajkaira a nagy apostol magasztos szavait: „nem gondolok én semmivel, az én életem is nekem nem

* Elmondattott Arkoson, 1902. aug. 17-én.

drága, csak elvégezhessem azi a szolgálatot, melyet az Urtól vettem, bizonyosságot tévén az Isten kegyelmének evangéliumáról“.

Engedjétek meg ker. hivek, ha ez alanyi érzelmeknek a jelen pillanatban, mintegy önkéntelenül is kifejezést adtam. De hiszen úgy beszélünk, a mint gondolkozunk és úgy gondolkozunk, a mint érezünk. És én érzem a vallásnak mindeneket magába ölelő, jótékonyan boldogító erejét, hatalmát, — de ismerem azokat az ellenségeket is, melyek mint hitetlenség, részvétlenség, közönyösség, szeretetlenség ostromolják erős várát. Érzem a lelkeszi hivatás gyönyörű voltát, magasztosságát, — de ismerem azokat a nehéz feladatokat is, melyek azzal egybekapcsolva vannak. Ismerem e szent egyházköztség lelkeszi állásának tekintélyes és díszes voltát, de ismerem azokat a felelősségteljes kötelességeket is, melyeknek teljesítése e pillanattól fogva reám vár!

Oh, nem a kötelességek, nem a munka terhei miatt aggódom, de a midőn remény és bizalommal elfoglalom új állásomat, lelkem előtt lebeg a nagy kérdés: hogy a nemes elhatározással megkezdendő munkának lesz-e kívánt eredménye, óhajtott sikere?!

És hogy lehessen ker. hallgatóim, e pillanattól fogva szeretett hiveim, a ti, egyházunk iránt mindig tanusított lángoló lelkesedések, odaadó szeretetekbe bizva, ég felé emelem fohászom és kérek: „Atyám! tartsd meg a te neved által azokat, a kiket adtál nekem, hogy egygyek legyünk!...“ Egygyek legyünk:

a vallásos érzelem ápolásában. A vallásos érzés az embernek veleszületett drága kincse, nélkülözhetetlen lelki szükséglete, az egész emberiségnél általános, egyetemes és örök. Nines és képzelni sem lehet embert, álljon bár a miveletlenség legalsó fokán, vagy legyen felemelkedve a műveltség legmagasabb pontjára, hogy keblében az az érzés ott ne honoljon. Ott van a vallásos érzés mindnyájunk keblében és a magasba emelve boldogít abban a tudatban, hogy egy fensőbb hatalom, a kit mi Istennek nevezünk, él és örködik felettünk; a ki nemesak teremtett, de fenntart, gondot visel reánk és nem hagy segedelme nélkül. És e tudat megszenteli reményeinket, vágyainkat, megédesíti örömeinket, enyhíti fájdalmainkat, kibékíti az életesalódásokkal, életküzdelmekkel s égi béke és megnyugvás érzetét önti keblünkbe a legnagyobb megpróbáltatások között is.

E fensőbb hatalom létele és tőle függés érzetéből önként támad a kebelben tisztelésének, imádásának szent vágya, melynek

nyilvánosan is kifejezést adni törekszünk. S bár tudjuk, hogy az Isten, a ki minden s mindenben jelen van és feltalálható mindenütt s úgy a nagy természet dicső templomában, mint otthonunk esendes magányában; a nappal világosságában, mint az éjjel sötétségében; a munka fáradalmai közt, miként a pihenés enyhet nyújtó óráiban közel van hozzánk, közelébe emelkedhetünk, — s egy a kebel ihlettségéből származott esendes fohász, titkos sóhajban is igaz tisztelése és imádása nyilvánul, mégis úgy érezzük, hogy a templom az a szent hely, a hol legközelebb tudjuk magunkat hozzá s midőn itt imádására nyilik szánk, itt hallgatja meg kiválóképen imánk.

Igen, érezzük feltétlen szükségét egy olyan helynek, a hol az élet zajában szétszóródott gondolatunk, figyelmünk egy pontban tömörülve, lelkünk a vallásos buzgóság szárnyain szabadon emelkedhetik ég felé, a hol a végesnek a végtelennel, a mulandónak az örökkévalóval, Istennel való érülködésében megszentelődést nyervén, újabb erőt és lelkesülést meritünk az élet nagy harcának nemesen megharcolására.

E szükség érzete a legrégebb időktől kezdve, minden kor gyermekeinél megvolt. S bármit mondjon is a hitetlenség, e szükség érzete fenn fog állani mindaddig, a míg a földön egyetlen vallásos érzésű ember leend. Ilyen pedig lenni fog mindenkor, mert a templom éppen a vallásos érzésnek fenntartója és ápolója.

Mit óhajthatnék hát legelsőbbben is mást, szeretett hiveim, minthogy legyünk egygyek e szent hajléknak szeretetében! Hiszen azért jöttem hozzátok, hogy legyek e szent hajlékban a vallásos érzelem élesztője, fejlesztője! Hogy itt lelkem az imádkozás ihlettségében a ti lelketekkel egyesülten emelkedjék az ég felé, esedezvén életünkre Istennek megáldó, megszentelő kegyelmét! Hogy itt prédikáljam az ígét, hirdessem szent vallásunknak az ész követelését és a szív kívánalmait egyaránt kielégítő magasztos hitigazságait; hirdessek hitszabadságot, testvériséget, egyenlőséget, békességet, szeretetet! Hogy itt a szent asztal mellett a Jézus emlékében felmutassam az emberi életnek magasztos eszményképét! Hogy itt veletek együtt keressem és találjam meg mindenkor a szívnek békéjét, a léleknek nyugalmát!

A kebel benső vágyától lelkesítve jőjjetek hát ide mindenkor az Isten szent nevének imádására, a szív érzéseinek nemesítésére, a lélek gondolatainak fenségesebbé tételére s ezekben és ezek által a vallásos érzelem ápolására!

Hozzátok ide reményeitek és vágyaitokat, hogy megszentelődést, örömeitek, hogy nevededést, fájdalmaitokat, hogy enyhülést találjanak, mert higgyétek el, „jobb nekünk egy nap az Urnak szent házában, mintsem ezer nap egyebütt!”

De legyünk egygyek az örömben és a fájdalomban is. Istentől nyertük a lételt. Ő ajándékozott meg azokkal a lelki és testi erőikkel, melyeknek hűséges felhasználásával munkálhatjuk földi boldogságunkat s földöntuli idvességünket egyaránt, mert az ember Istentől a boldogságra teremtett. És az ember nem feledve, azt a lelkébe mélyen beirott jelégét: „legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei atyátok tökéletes“, lankadatlanul törekszik is célja elérésére: kutatja az igazságot, keresi a boldogságot. S oh, e törekvésében mennyi gond és aggodalom, mennyi küzdelem és fáradtság, mennyi szenvedés és fájdalom jút osztályrészü! Olykor mosolygó életégét elborítják a megpróbáltatások vészei, a csapások viharai, az alig derülő örömet elhomályosítják a nehéz bánatnak tépő fájdalmai; beteljesül sokszor a próféta mondása: „nevetés közben is fáj az embernek szive“ és a tört remények romjai, keserü csalódások sebei között esüggeden sóhajt: igazság hol találjalak, boldogság miben keresselek, hogy bírásodhoz jussak!?

Földi jókban, kines, hir, dicsőségben keresselek-e? Hiszen ezek nem állandók. A tudás hatalmában találalak-e? Hiszen a tudás is bármily mélyre és magasra hatol, csak korlátolt. A természet szépségében, dicsőségében, magasztosságában láthatlak-e? A természetben is minden változás alatt áll. Az örömök, gyönyörök árjában, avagy az érzés nemességében, a gondolat fenségességében lakozol-e...!?

Ki az ker. hivek, kinek lelkében ily tusakodó gondolatok olykor-olykor elő ne fordulnának? Hasonlók vagyunk e tekintetben mindnyájan, azon böleshöz, a ki lelkének epedő vágyával keresve az igazságot és a boldogságot, az ember világzajában vélte feltalálni; de az embereknek a gyakorlati életben nyilvánuló sok cselekedetétől, az indulatok és szenvedélyek felzúdulásainak romboló munkáitól megrémülve, csalódottan sóhajt: embervilág nincs benned igazság, nem található fel a boldogság! Visszavonul s a tudásvágy kielégítésében hitte feltalálni, mit oly lázason keresett. Éjt-napot egygyétéve buvárolta a tudományok mélységét, mignem eljutva azon ponthoz, hol a „bölesesség is butulást okoz“, ismét csalódottan sóhajt: oh tudás, benned sincs tiszta igazság,

valódi boldogság! Ekkor elmenekül a természet magányába, a hol a tavasz bővös-bájos szépsége megragadja lelkét s az erdők néma esendje, a virágok színgazdag pompája, az ezer különféleségben nyilvánuló egység felemelő hatása alatt lelkesülten kiált: Oh, dicső természet, benned van igazság, benned található fel a boldogság! Ámde romboló vihar jön, mely pusztítva tör, zuz, s a természet szépségének megsemmisülése felett búsan sóhajt ismét: oh, nagy természet, benned sincs igazság, a te kebleden sem található fel a valódi boldogság! Visszamegy az emberek közé. Útjában siró hang űti meg a fülét. Utezasarkon apátlan-anyátlan árva áll, arczáról fájdalom, kétségbeesés olvasható, szeméből könny perog, szívének keserve zokogó panaszban tör elő...! És a böles meghatva áll meg útjában. Megmozdulni érzi szívét keblében, részvéttel nézi az árvát, szeretetének melegével övezi körül, magához veszi, gondját viseli, felneveli... és a jótékony szeretetre visszhangzó hálás szeretet hatása alatt édes megelegedés töltve el keblét, megtalálva érzi azt, mit oly régóta keres s ihletett hangon rebegi: szeretet, örök hatalom kutforrása, egyedül te vagy az igazság, egyedül te benned található fel a boldogság!...

Lehet, hogy halványszínű a kép, melyet felmutattam, de igaz. Az élet számtalan viszontagságai között itt a földön, a hol az öröm és fájdalom, a boldogság és szenvedés, a szerenese és szerencsétlenség karöltve jár s mint a fény és árnyék kísérik egymást szüntelen, csak azok a viszonyok tehetik elégedetté és boldoggá az életet, elviselhetőkké a szenvedéseket, melyek a szeretetben nyerték alapjaikat. Nem lehet ez alkalommal a szeretet által létrehozott különböző viszonyokat fejtegetni, csak annyit említek fel, hogy az a viszony is, mely egy lelkészt hűveivel egybekapcsol, egybe kell, hogy kapcsoljon, nem más, mint a szeretetnek magasatos lelki viszonya. Annak a szeretetnek, a mely nemesak itt a templomban nyer kifejezést szép és lelkesült szókban, hanem ott künn az élet zajában is, mint résztvevő, osztozó, könyörülő, cselekvő szeretet nyilvánul. Annak a szeretetnek, mely boldog a mások örömeiben és boldogságában s szenved a mások szenvedésében és fájdalmában!

Én ezt a szeretetet óhajtom hozni közétek szeretett hűveim! Lesz-e elég erőm, időm, alkalmam nemesak szavaimban, de cselekedeteimben is nyilvánítani, nem tudom!? De kérem a jó Istent, hogy legyen, mert azzal a szent elhatározással jöttem hozzátok,

hogy együtt fogok érezni veletek az örömben és együtt fogok érezni veletek a fájdalomban egyaránt!

Végül: *legyünk egygyek a közjónak munkálásában.* Idvezítőnk azon fenséges imájában, mely az evangéliumban Jézus könyörgése cím alatt ismeretes, lelkének egész melegével, szívének egész szeretetével imádkozik azokért is, a kik hozzá legközelebb állottak: tanítványaiért kéri a mennyei atyát alapigénk szavaiban, tartsa meg őket egyességben, hogy elvégezhessek a reájuk bízott nagy munkát, tanainak elterjesztését. Jól tudta azt Jézus, hogy csak egyértelmű munkálkodással lehet bármily szent és igaz ügyet diadalra emelni. Hogy az egyetértés, összhangzó működés megadja még a gyengeségnek is az erőt. És azok az egyszerű, gyenge tanítványok egy szent hit ereje által egyesítve, rendíthetetlen bátorsággal hirdették a Jézus tudományát s egyetértő munkálkodásukkal megalapították a keresztény anyaszentegyházat.

Igazolva látjuk az egyesség hatalmas erejét a népek és nemzetek történetében is. A míg valamely nemzet gyermekei a haza szeretetében egyesülve, keblük lánglelkességével teljesítették kötelességüket, addig az a nemzet biztosan haladt előbb és előbb a jóllét, boldogulás, a felvirulás útján. De mihelyt az egyenetlenség, viszálykodás lépett fel közöttük, feltartóztatlanul hanyatlott a visszaesés, a megsemmisülés örvényébe.

Édes hazánk és nemzetünk ezer éves dicső multjának, valamint a jövőben fenmaradhatásának is biztos alapját nem az egységben találjuk-e? Az az aránylag kevés számú nép csak összetartás útján érhetette el célját, hogy ezer vész és vihar leküzdése után hazát szerezzen és a szerzett hazát annyi kül- és belelenség ádáz küzdelmei daczára megtartva, birhassa azokat az erősségeket, melyek a legvirágzóbb állapotba vezérelhetik.

A mi forrón szeretett szent vallásunk háromszázéves multja is nem azt mutatja-e, hogy az egységben van az erő? Annyi küzdelem és szenvedés, annyi méltatlan bánatalom és üldöztetés között való fenmaradását és egy békés fejlődés szakába jutását annak köszönheti, hogy minden körülmények közt megőrizte az egységet: hitében, reményében, szeretetében, munkálkodásában!

Igen, úgy az egyesek boldogulásának, a családok megelégedésének, a testületek jóllétének, a közügy előmenetelének, a közjó virágzó állapotba jutásának nélkülözhetetlen feltétele az egyetértő munkálkodás. Ugyanezért mit óhajthatnék mást e tekintetben is

ker. hivek! minthogy legyünk egygyek a közjónak, közelebből szent egyházközségünk előmenetelének munkálásában! Ez egyházközség anyaszentegyházunknak egyik drága gyöngye dicső multjánál, szép jelenénél, biztató jövőjénél fogva. Szívünk meleg szeretetével, keblünk lángoló lelkesedésével munkáljuk mindenkor szeretettel és egyetértéssel jóllétét, előmenetelét, minél virágzóbb állapotba emelését!

Végzem is kissé hosszúra nyult beszédemet. Én az abban kifejezett érzelmek és gondolatok közt foglalva el állásomat, kérek szeretett hiveim, alapigénk szavainak értelmében, hogy e pillanattól fogva: legyünk egygyek a vallásos érzelem ápolásában, az örömben és a fájdalomban, s a közjónak, közelebből szeretett egyházközségünk előmenetelének munkálásában!

Ebben a hitben üdvözöllek árkosi unitárius szent egyházközség, minden rendü és rangu tagjaiddal egyetemben! Reménnyel és bizalommal jöttem hozzátok, keblem meleg szeretetét hoztam közeetek. Ajándékozatok meg ti is bizalmatokkal s ha majd érdemes leszek reá, övezetek körül a ti szeretetetekkel, a mely nekem éltető öröm leend. Igéreteket nem teszek, de azt érzem és szent elhatározásom, hogy mindent meg fogok tenni, mindent elfogok követni arra nézve, hogy a köztünk ma létrejött viszony, a jó Istentől megáldott békés és szeretetteljes viszony legyen. Lelkem egész melegével, szívem egész szeretetével köszöntekek egyen-egyen és összesen!

Meleg szeretettel köszöntekek egyházközségünk érdemes gondnoka, pénztárnoka, kebli tanácsa! Ti vagytok egyházközségünk őrei, gondviselői. Egyházközségünk, mint említém, anyaszentegyházunknak egyik drága gyöngye. Engedje a jó Isten, hogy annak fényét szeretettel és egyetértéssel folytatott közös munkánk által fokozatosan gyarapítsuk s itt mindenkor és mindenek „ékesen és jó renddel legyenek“!

A rokonszenv érzelmeivel köszöntekek ifjú szolgatársam, énekevezérafia! Egy a célunk, egy kell legyen törekvésünk: mindent megtenni szeretett egyházközségünk minél virágzóbb állapotba emelésére. Bizalommal fordulok hozzád, bizalmat kérek tőled is, hogy összhangzó munkálkodásunkon Isten áldása legyen!

Keresztényi szeretettel üdvözöllek községünk más felekezeten levő lakói, igen tisztelt lelkészeitekkel együtt! Ugyanazon mennyei atyának vagyunk mindnyájan gyermekei. Ugyanazon Urnak vagyunk mindnyájan szolgálói. A keresztény testvéri szeretet, békeség és egyetértéssel legyen állandó kapocs közöttünk!

Szívélyes üdvözlettel és a tisztelet érzelmeivel köszöntöm egyházkörünk mélyen tisztelt felügyelő gondnokát, érdemekben megőszült tisztelendő esperessét, szeretett lelkésztaársaimat, az énekvezéri és tanítói kart, kérve fogadjanak szíves jóindulattal az egyházkörbe, melynek a mai naptól kezdve erőm és tehetségem szerint, egyik szerény munkása óhajtok lenni!

Fogadják meleg köszönetem és üdvözletem azok is, a kik bár nem tartoznak e község kötelékébe, szívesek voltak ez ünnepélyen megjeleni. Isten áldása, szeretete legyen mindnyájukkal!

A legmélyebb tisztelet érzelmével üdvözlöm anyaszentegyházunk hön szeretett főpásztorát, a kit talán legelőbb kellett volna említenem. Én szavakban nem tudom eléggé kifejezni köszönetem úgy a magam, mint az egyházközség nevében, azon kegyért, hogy ez ünnepélyen megjelenésével szerencsételtetett s itt láthatjuk e szent hajlékban, a hol huszonhat évvel ezelőtt, ihletett ajkairól legelőször hangzott püspöki beszéde. Engedje a mindenható jó Isten, hogy még számos éveken örvendhessünk mindnyájan áldásos működésének, szereteteinek boldogítására, anyaszentegyházunknak előmenetelére, hazánkban javára, Isten szent nevének dicsőségére!

Üdvözöllek szent hajlék, Istennek szent háza, mely ma befogadtál! A mindenható jó Isten oltalma, megáldó és megszentelő kegyelme lebegjen mindenkor feletted, hogy a kik hittel teljes bizalommal jönnek ide, reményeikben soha se csalódjanak! Hirdetessék benned mindenkor az evangéliumi tiszta tudomány, melynek lényege az isteni gondviselésbe helyezett hit s bizalom és a felebarátaink iránt való igaz szeretet! Orgonád magasztos hangjai éleszssek keblünkben a hitbuzgóságot, hogy szent örömmérsék között énekeljük mindenkor az Isten dicséretét! Szent asztalod mellett az élet küzdelmeiben kifáradt kebel nyerjen vigasztalást, enyhületet. Magasba nyuló tornyod emlékeztessen, hogy a mulandók között se feledkezzünk meg az örökkévalókról! Harangjaidnak éreznylvevei áhíthatos szíveknek és lelkeknek hirdessék az Isten jószágos szeretetét! A te tornyodban és a te kerítésedben, a zoltáríró szavai szerint, lakozzék békesség, csendesség!

Hozzád fordulok végül szerető mennyei jó Atyám! segedelmedért esedezem, éltess tanácsaiddal, gyámolíts szeretetteddel, vezérelj lelked erejével, hogy mindenkor hűséges lehessen a reám bizottakban! Amen.

VÉGH MIHÁLY.

Régi dolgok.*

*Hogy lettem én 1835-ben Székely-Kereszturon egyenruhás
— togatus — deák?*

Sokat gondolkoztam azon, vajjon leirjam-e tanuló életemből ezt a nevezetes jelenséget. Vártam is, tán szegény Jakab Elek, tán Benczédi Gergely barátunk irni fog ilyen dolgokról, felhányva, kikutatva régi jegyzőkönyveket, hogy kimutathassa, a tanuló gyermekek miként vedlettek át deákokká, minthogy ez régen egy fontos jelenség volt minden tanuló életében. Akkor nem úgy, mint most, csak úgy egyszerűen, mentek át egyik osztályból a másikba. Kimenekülni a korbács — ferula — pof vagy arculütés, féllábra állítás, többféle sújtás, hajránczigálás és egyéb sok büntetés sulya alól s némi felsőbb-ségre érni s magába egy kis hatalomra jutni, nem kis dolog volt és mikor még az embert urnak kezdték szólíthatni, hej de be jólesett!

Tudnivaló, hogy a székely-kereszturi gymnasiumban, az ugynevezett poetika és rethorika osztályig tanítottak, s a poetika classisba levő tanuló már deák lett s kinek eddig eljutni szerencséje volt, mint már megkülönböztetett egyén vált ki több tanuló társai közül. Elején az évnek már készitgetni kellett az akkori műnyelv szerint, a *patkószeget* — versus adonicus —; september vége felé a pherecratesist. Sok fejtörésbe és tollrágásba került ez. Kikeresni a Synonimusból minden szótag mértékét, midőn még a szómértant nem tanultuk meg, s ennek csak kezdetén voltunk, bizony sok fáradságba került. Még boldog volt, kinek volt olyan barátja, pártfogója, ki segített, vagy javitgatta sok kingyötörte faragványait. Emlékszem, hogy egy ilyen kinos szülemény után ezt a megjegyzést irtam, minthogy nekem nem volt, mint szegény tanulóinak, a ki segítsen vagy javítson valamit gyenge tákolmányomon.

Nunc tales potui tan —
Tum componere versus;
Correxit quia nemo.

* Papságunk általánoson tisztelt emeritus tagjától közöljük ez érdekes olvasmányt. — *Szerk.*